

Žaliosios politikos institutas

Palmių aliejus ir palmių produktai (PFAD) biodegaluose: pasiūlymai Lietuvai

ES šalių, Norvegijos ir Didžiosios Britanijos reglamentavimo politikos apžvalga

MIŠKŲ KIRTIMAI PASAULYJE

Vienas didžiausių šių laikų ekologinių iššūkių – masiniai miškų kirtimai, spartinantys klimato kaitos procesus ir bioįvairovės nykimą.

Skaičiuojama, kad kasmet pasaulyje iškertama 15 milijardų medžių. Naudojant palydovinius vaizdus buvo apskaičiuota, kad 2019 m. **24 milijonuose hektarų buvo iškirsti (išnaikinti) medžiai.** Tai yra Jungtinės Karalystės dydžio teritorija.

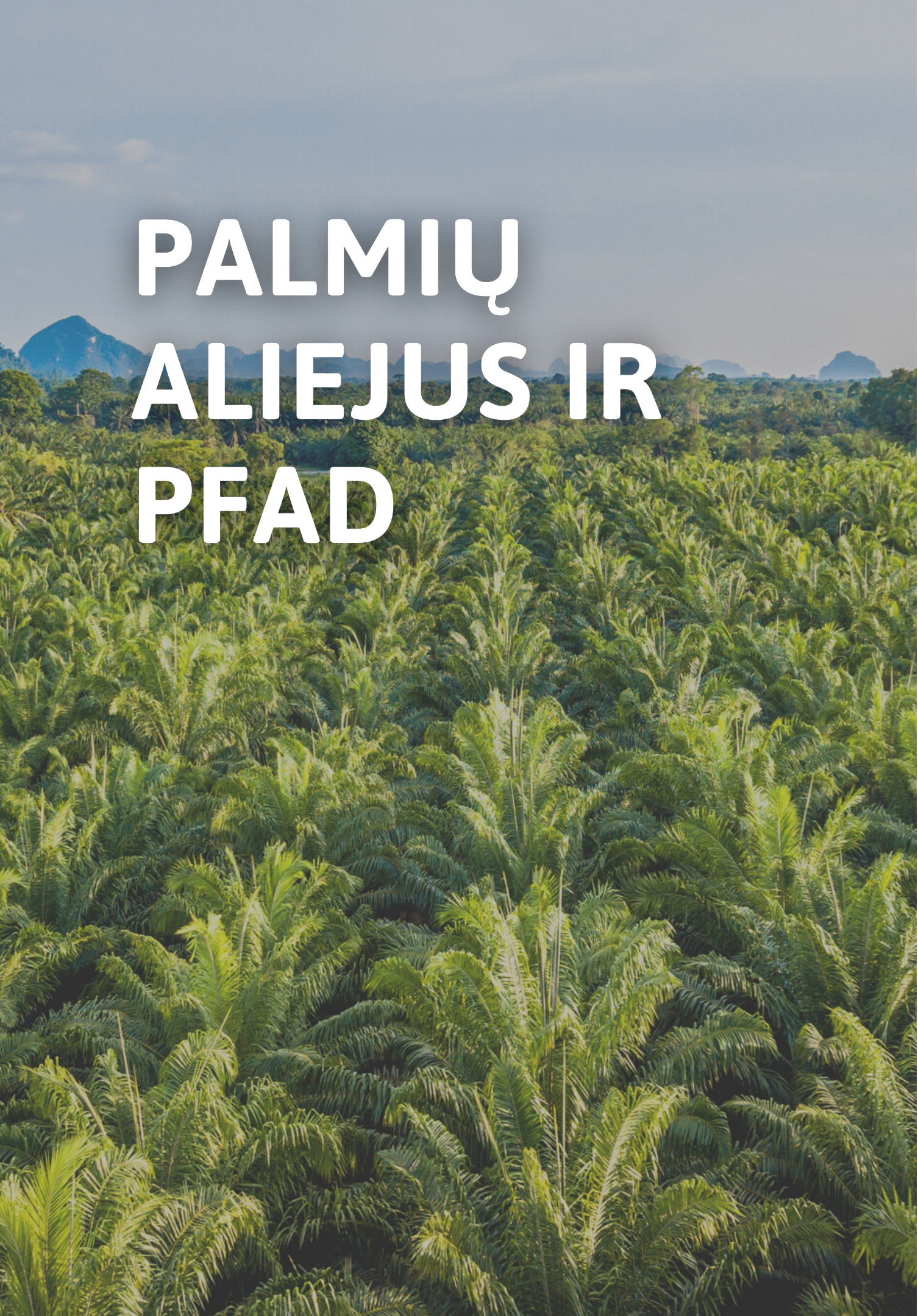

ATOĞRAŽŲ MIŠKAI

Ypač didelę ekologinę žalą kuria
nykstantys atogražų miškai.

2000-2018 metais vien Borneo
sala neteko

6,3 mln. hektarų miškų.

PALMIŲ ALIEJUS IR PFAD

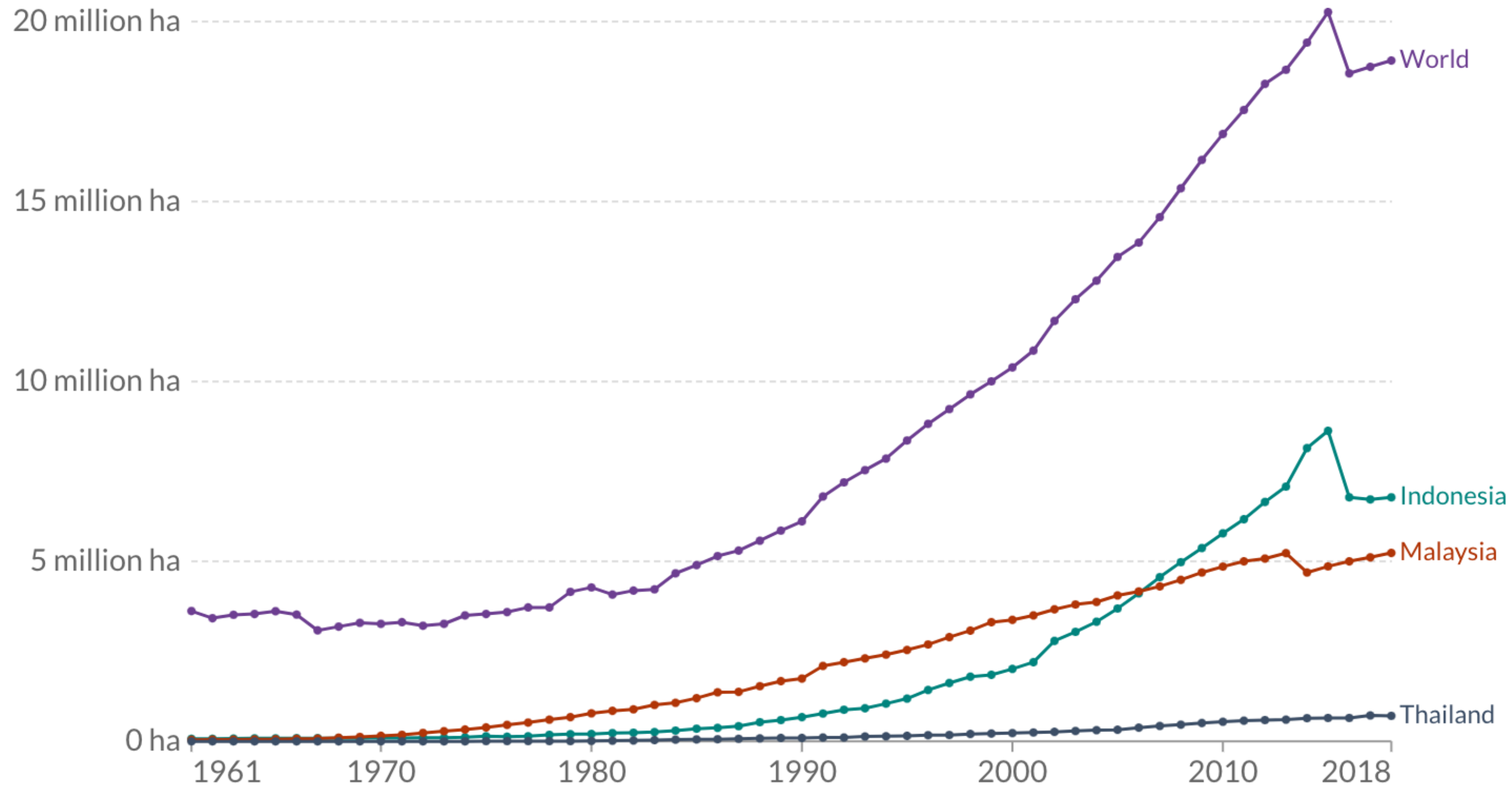
Viena iš šio proceso priežasčių – masinė palmių aliejaus gamyba ir plantacijų plėtra miškų sąskaita.

2018 metais šio aliejaus ir šalutinio jo produkto (PFAD) pasaulyje buvo pagaminta maždaug

75 mln. tonų

Palmių aliejaus ir PFAD gamybai naudojamas žemės plotas sparčiai auga

Our World
in Data

Source: UN Food and Agriculture Organization (FAO)

CC BY

NYKSTA GYVŪNAI

Orangutangai, nykštukiniai drambliai ir Sumatros raganosiai atsidūrė ant išnykimo ribos.

Skaiciuojama, kad dėl palmių aliejaus gavybos **kasmet žūsta nuo 1000 iki 5000 orangutangų.**

Vien per pastarąjį dešimtmetį orangutangų **populiacija sumažėjo 50%.**

ŽMOGAUS TEISIŲ PAŽEIDIMAI

- Vaikai nuo 8 metų amžiaus dirba pavojingomis bei sunkiomis darbo sąlygomis, nelankydami mokyklos, kad galėtų padėti savo tėvams, taip pat vargstantiems plantacijose.
- Darbuotojų sveikatai kenkia darbe naudojamos toksinės medžiagos, dažni susižalojimai.
- Darbas vyksta atvirose erdvėse neatsižvelgiant į gamtines sąlygas ir oro užterštumą, kylantį dėl miškų deginimo.
- Dirbama ilgas darbo valandas, norint įgyvendinti griežtas darbdavių iškeltas kvotas.
- Palmių plantacijose dirbančios moterys dažnai yra priverstos dirbti ilgas darbo valandas grasinant, kad jų uždarbio dydis bus mažinamas, nors jų gaunamas atlygis ir taip yra mažesnis nei minimalus darbo užmokestis (2,5 USD per dieną).

GYVENIMO BŪDO KEITIMAS

Kaip skelbia žmogaus teisių gynimo organizacija Human Rights First, **palmių aliejaus plantacijos plečiamos į teritorijas, kuriose gyvena vietinės bendruomenės.** Žmonės arba išvaromi iš jų gyvenamos žemės, arba priverčiami dirbti naujai kuriamose palmių aliejaus plantacijose.

SERTIFIKAVIMAS

Augant kritikai dėl neigiamo palmių aliejaus gamybos aplinkosauginio poveikio ir žmogaus teisių pažeidimų, jis pradėtas sertifikuoti pagal tvarumo standartus.

Pasauliniu mastu viena labiausiai atpažįstamų sertifikavimo organizacijų – **Roundtable on Sustainable Palm Oil** arba RSPO.

3,17 mln. ha palmių aliejaus plantacijų yra sertifikuota RSPO standartu.

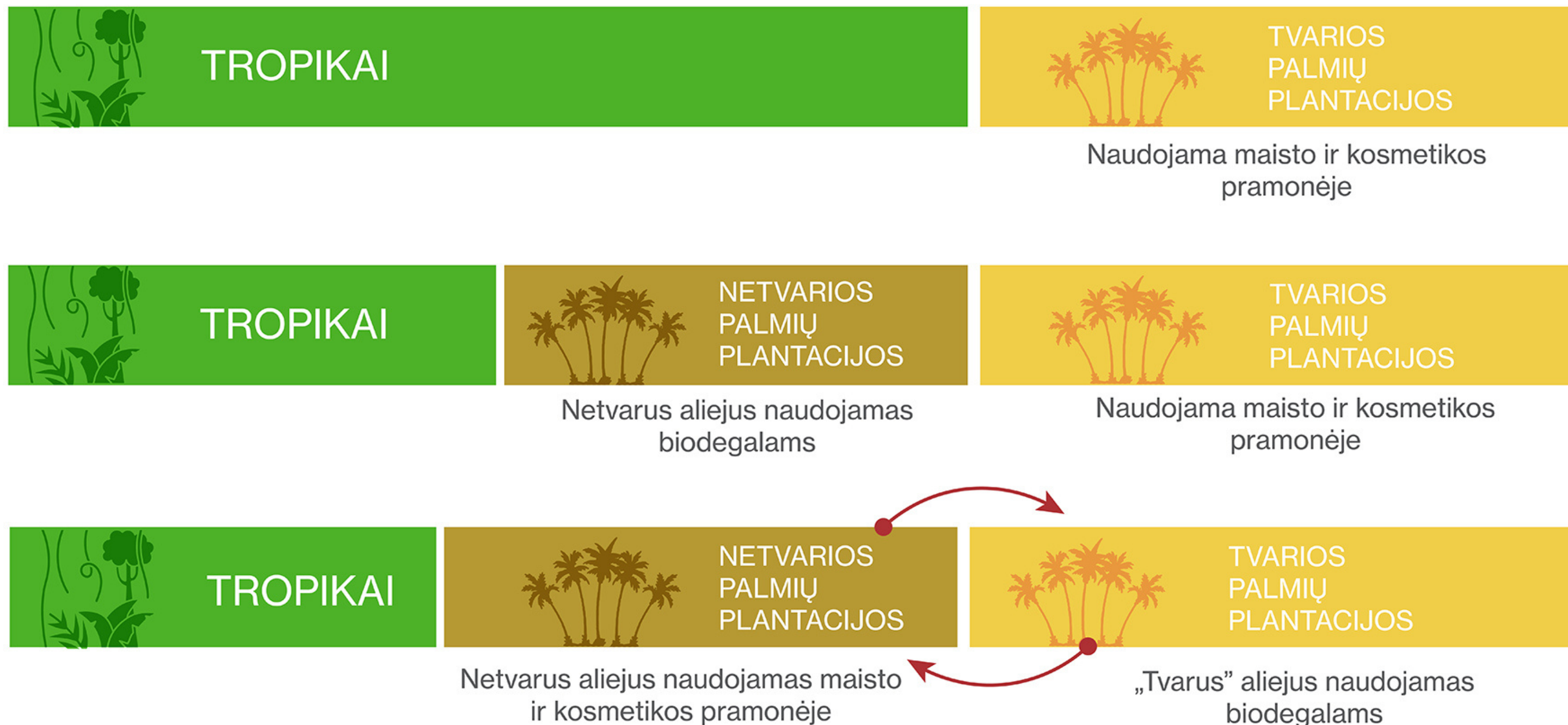
An aerial photograph showing a landscape where a portion of a forest has been cleared for agricultural use. The cleared area is light brown and shows signs of terracing or erosion control measures. A dirt road or path runs through the cleared area. The surrounding forest is dense and green. The text 'IŠŠŪKIAI' is overlaid in white on the left side of the image.

IŠŠŪKIAI

RSPO kritikuojama dėl per silpnų socialinių ir aplinkosauginių standartų.

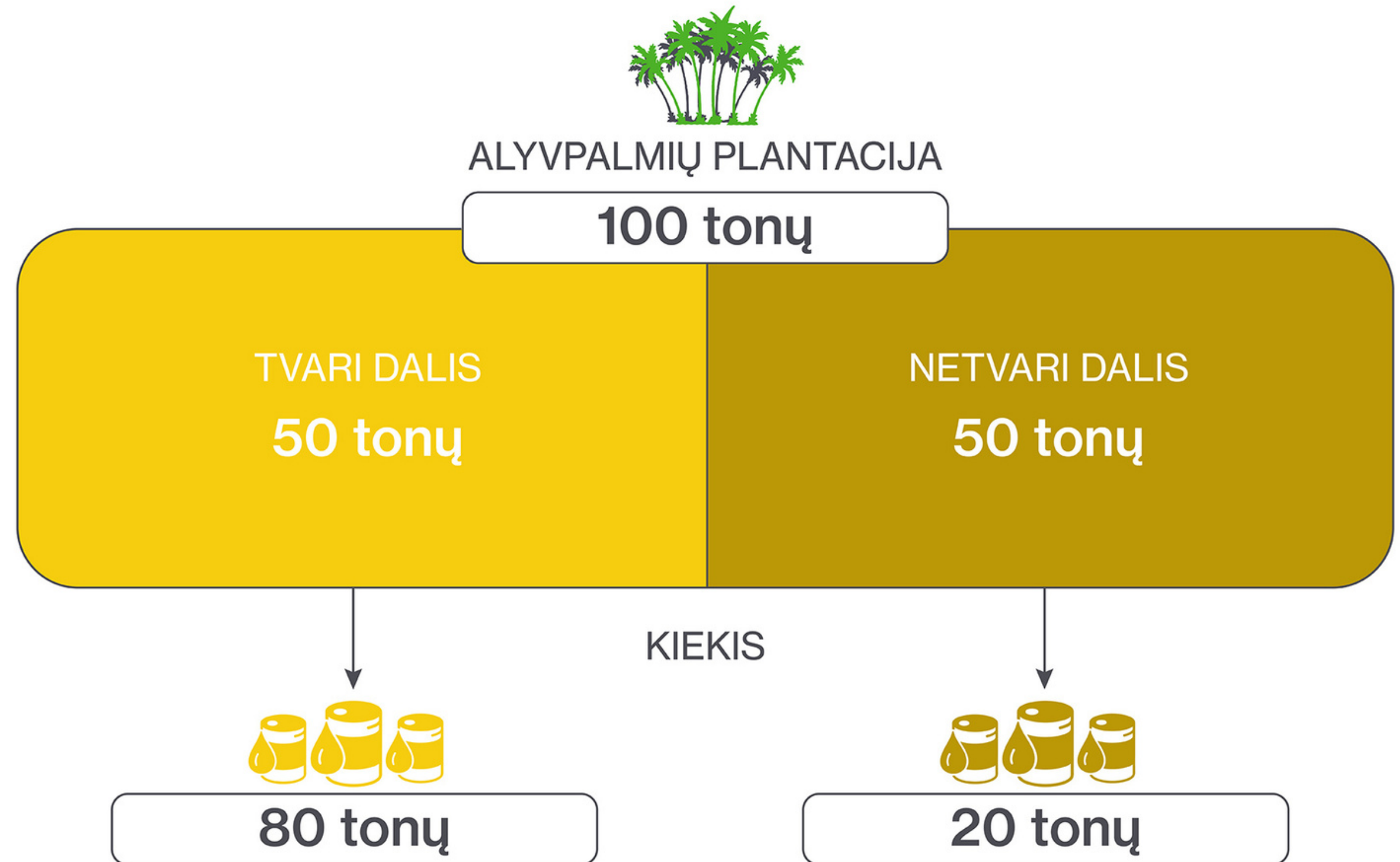
Tyrimai rodo, kad trys ketvirtadaliai RSPO sertifikuotų palmių aliejaus plantacijų Indonezijoje ir Malaizijos Borneo dalyje užima teritoriją, kurioje dar prieš 30 metų buvo miškas ir/arba laukinės gamtos buveinės.

Remiantis tokia sertifikavimo politika, teritorija, kurioje šiuo metu auga miškas, netrukus gali virsti palmių plantacija ir vis tiek būti sertifikuojama tvarumo ženklu.

Biodegalų pramonė susikeitė su maisto ir kosmetikos pramone, nes jiems tvarumo sertifikatų nereikia. Atogrąžų miškai toliau naikinami, o sertifikuotas, bet netvarus aliejus toliau naudojamas biodegaluose.

Dabartinė sertifikavimo sistema leidžia apeiti reikalavimus, suskirstant plantaciją į kelias dalis: tvarią ir netvarią. Tai sudaro palankias sąlygas augintojui nurodyti, kad tvarioje plantacijos dalyje derlingumas buvo didesnis, todėl buvo užaugintas didesnis produkcijos kiekis. Tokiu būdu netvarioje plantacijoje užaugintas produktas gali būti deklaruojamas kaip užaugintas tvarumo standartus atitinkančioje plantacijoje.

PALMIŲ ALIEJUS SERTIFIKUOJAMAS VISUOSE JO GAMYBOS GRANDINĖS ETAPUOSE

PFAD SERTIFIKUOJAMAS TIK JO GAVYBOS ETAPE

Dabartinė sertifikavimo sistema taip pat neužtikrina, iš kokio lauko (sertifikuoto ar ne) buvo pristatytas PFAD. Tai lemia piktnaudžiavimus, kai PFAD gaminamas iš netvariose plantacijose užaugusios žaliavos.

IŠŠŪKIAI

Visa tai rodo, kad iš esmės, palmių aliejaus sertifikavimas neišsprendžia aplinkosauginių problemų, nes:

- ✗** reikalavimai yra per silpni ir lengvai apeinami;
- ✗** sertifikavimo sistema nėra vieninga;
- ✗** nėra griežtos sertifikavimo priežiūros.

A close-up photograph of palm oil fruit clusters on a tree trunk. The top cluster consists of dark, almost black, round fruits. The bottom cluster consists of bright red, round fruits. The tree trunk is light green and textured.

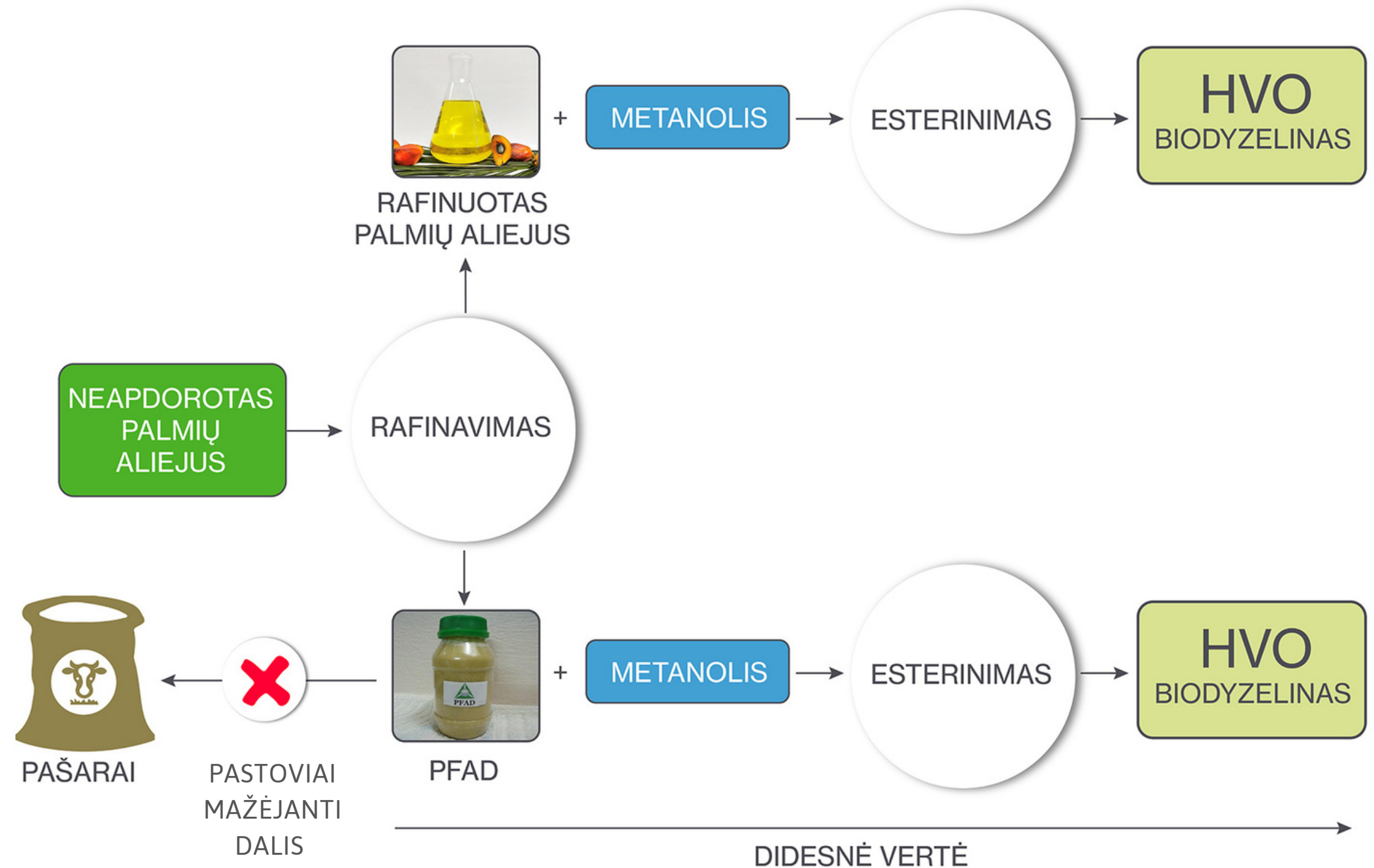
PFAD

PFAD arba **palmių aliejaus rūgšties distiliatas** yra šalutinis palmių aliejaus išgryninimo produktas.

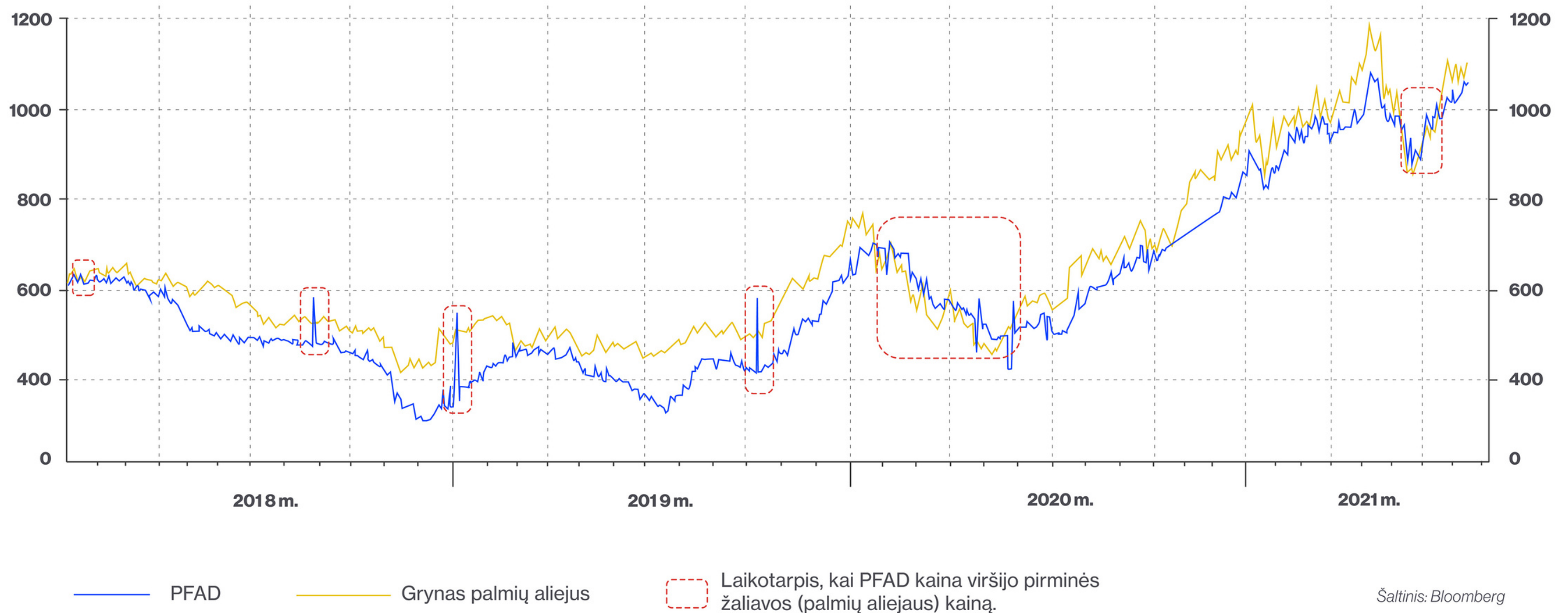
PFAD dažnai sertifikuojamas ir deklaruojamas kaip atlieka, nors tai yra **pašarams skirtas palmių aliejaus produktas**.

GAMYBOS PROCESAS

PFAD yra naudojama pašarams, tačiau pastaruoju metu ekonomiškai naudingiau PFAD naudoti biodegalų pramonėje, o ne pašarams.

Palmių aliejaus ir PFAD kaina

PFAD (atlieka laikomo šalutinio palmių aliejaus produkto) kaina nuo gryno palmių aliejaus kainos skiriasi nežymiai, o kai kuriais laikotarpiais ir ją lenkia. PFAD dėl aukštos kainos skatina palmių aliejaus gamybą, o dėl to išnaikinama vis daugiau atogrąžų miškų.

BIODEGALAI

Maždaug **53 proc.** viso į ES importuojamo palmių aliejaus yra naudojama **biodegalams**.

2018 m. palmių aliejaus naudojimas **biodegaluose išaugo 3 proc.**

Panaudojimas **maistui ir gyvūnų pašarui sumažėjo 11 proc.**

The background of the left side of the slide is a close-up, slightly blurred image of the European Union flag, showing the blue field with the twelve yellow stars arranged in a circle.

RED II DIREKTYVA

2018 m. pasirašyta nauja
Atsinaujinančios energijos direktyvos
redakcija **įpareigojo ES šalis:**

iki 2030 m. laipsniškai atsisakyti
biodegalų, susijusių su didele
netiesioginio žemės naudojimo
keitimo (NŽNK) rizika. Su ja
siejamas **palmių aliejus.**

VALSTYBIŲ POLITIKA

Žaliosios politikos institutas atliko ES šalių, Norvegijos ir Didžiosios Britanijos politikos apžvalgą, kuria siekė identifikuoti, **kokios šalys vis dar pripažįsta palmių aliejų ir PFAD kaip tinkamus biodegalų šaltinius transporte** ir kokiomis reguliacinėmis normomis jos vadovaujasi.

TYRIMO REZULTATAI

Palmių aliejaus biodegaluose atsisakė:

Norvegija, Austrija, Belgija ir Prancūzija

Priėmė sprendimą dėl visiško palmių aliejaus atsisakymo:

Danija, Vokietija, Italija, Liuksemburgas,
Nyderlandai ir Portugalija

PFAD biodegaluose atsisakė:

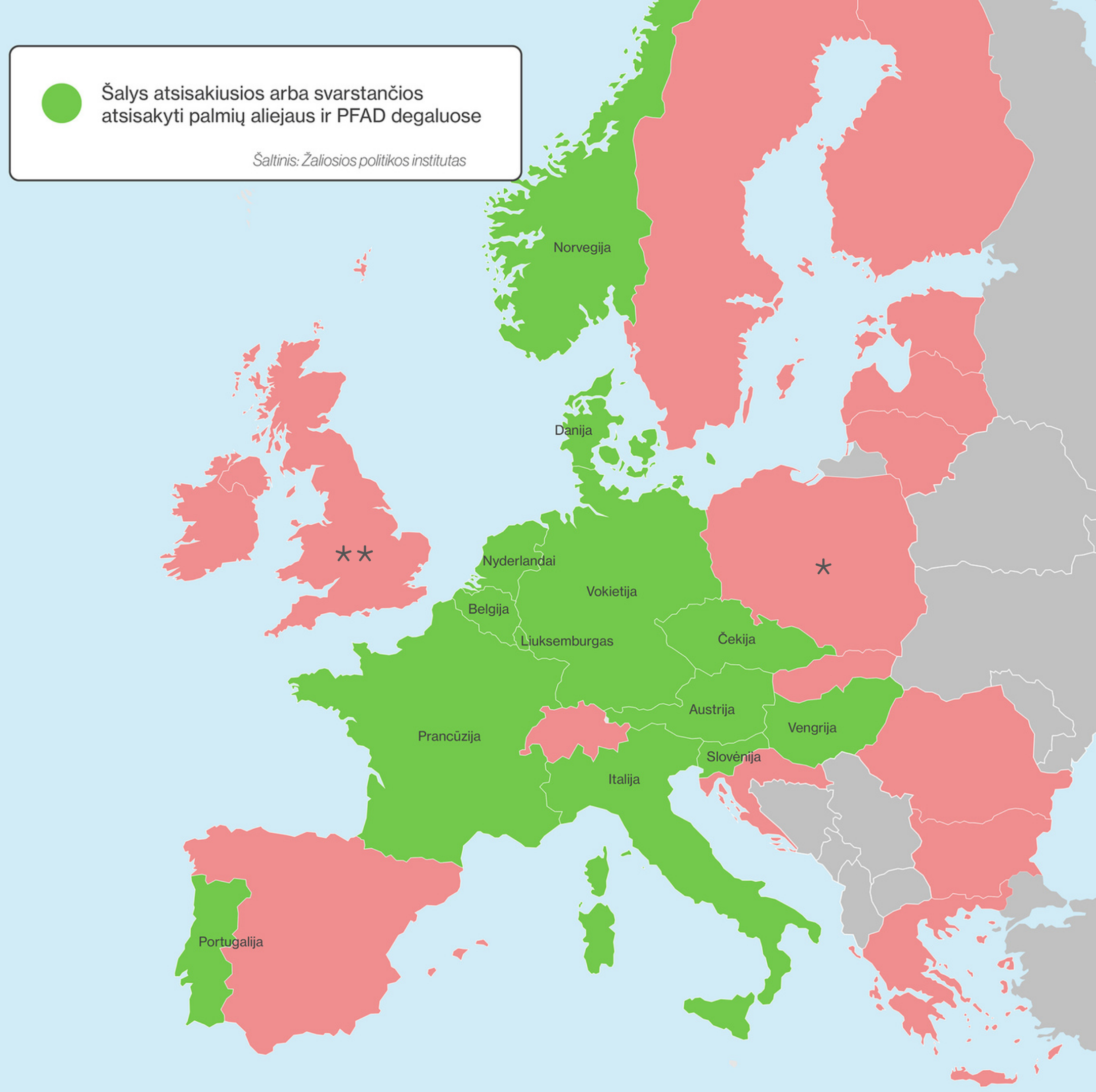

Austrija, Belgija, Čekija, Prancūzija, Vengrija,
Liuksemburgas, Norvegija ir Slovēnija

Priėmė sprendimą dėl visiško PFAD atsisakymo:

Danija, Vokietija, Italija ir
Portugalija.

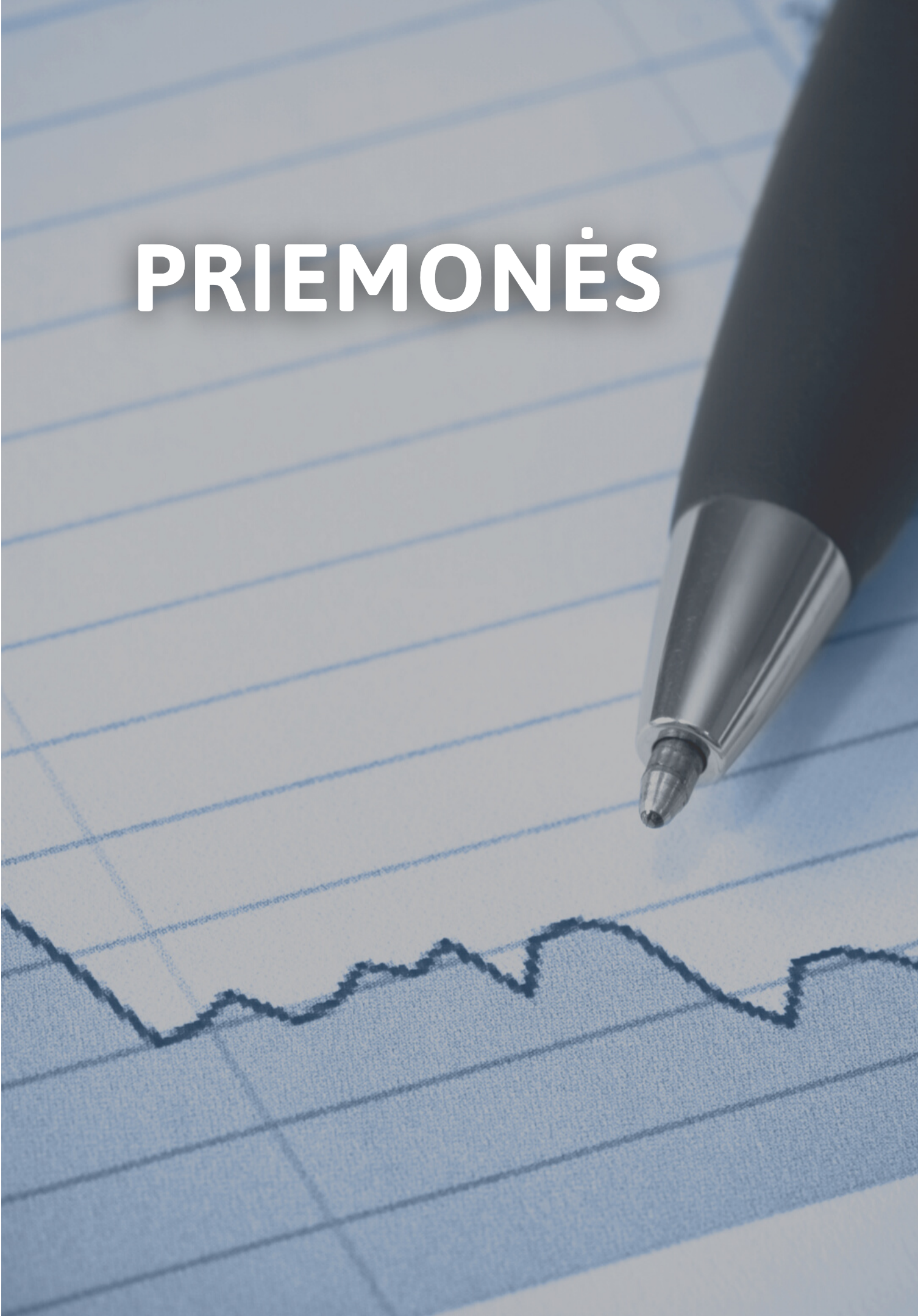

TYRIMO REZULTATAI

*Lenkijoje degalai iš palmių aliejaus ir PFAD nėra naudojami.

**Didžioji Britanija ir Nyderlandai PFAD vertina ne kaip atlieką, o kaip palmių aliejaus ko-produktą, todėl šiose šalyse PFAD kilmės sertifikavimas skiriasi – sertifikavimas pradedamas ne nuo išgavimo gamyklos, o nuo derliaus nuėmimo lauko.

PFAD vertinimas turėtų būti harmonizuotas visos Europos lygiu, kad būtų galima taikyti vienodą sertifikavimo politiką.

A black pen is positioned diagonally across the upper right portion of a blue-lined notebook page. In the lower left corner, a hand-drawn line graph is visible, showing a fluctuating line that generally trends upwards. The word 'PRIEMONĖS' is written in large, white, bold, sans-serif capital letters in the upper left area of the page.

PRIEMONĖS

Dažniausiai valstybės ne draudžia, o **skatina rinktis kitas alternatyvas**, pavyzdžiui, panaikinant anksčiau galiojusias valstybines lengvatas.

Tuomet palmių aliejaus ir PFAD naudojimas **netenka ekonominės prasmės**.

AMBICINGIAUSIA PRANCŪZIJA

Nuo 2020 m. Prancūzija griežtai draudžia palmių aliejaus pagrindu gaminamus produktus įtraukti į biodegalų gamybą.

Be to, yra parengusi nacionalinę 2018-2030 m. strategiją kovai su miškų kirtimu, pagal kurią palmių aliejus įvardijamas kaip vienas pagrindinių faktorių, lemiančių miškų naikinimą.

The background of the slide features the Lithuanian flag, which consists of three horizontal stripes of yellow, green, and red. The flag is shown waving, with the top yellow stripe at the top, the middle green stripe in the center, and the bottom red stripe at the bottom. The text "POLITIKA LIETUVOJE" is overlaid on the yellow stripe.

POLITIKA LIETUVOJE

Siūlymai nelaikyti palmių aliejaus ir jo šalutinių produktų biodegalais kelis kartus buvo užregistruoti Seime, bet nesulaukė pritarimo.

2021 m. priimtas įstatymas, neribojantis PFAD vartojimo ir leidžiantis degaluose naudoti palmių aliejų ir PFAD, jei jis yra sertifikuotas. Todėl šis įstatymas ne tik iš esmės nekeičia situacijos, bet ir išstumia iš rinkos vietinę žaliavą (pvz. rapsus).

REKOMENDACIJA

Atsižvelgiant į tai, kad PFAD nėra tvari medžiaga, rekomenduojame:

- pripažinti PFAD netinkama žaliava biodegalams
 - nutraukti valstybės paramą
 - palikti teisę PFAD prekiauti pašarų rinkoje
-

KODĖL LIETUVOS POLITIKA TURĖTŲ KEISTIS?

There is
NO Planet B

- ✓ Prisidėtume prie didžiausio šių laikų iššūkio – **kovos su klimato kaita.**
 - ✓ Stabdytume pasaulinį **miškų naikinimą.**
 - ✓ Išvengtume netvariai pagamintų biodegalų importo.
 - ✓ Kovotume su **žmogaus teisių pažeidimais.**
-

KODĖL LIETUVOS POLITIKA TURĖTŲ KEISTIS?

Išnaudotume vietinių auginamų kultūrų teikiamą **potencialą**.

Turėtume **pigesnę ir švaresnę** biodegalų alternatyvą.

Išnaudotume galimybę **kurti** naujas darbo vietas.

Gerintume **importo-eksporto** balansą.

KODĖL LIETUVOS POLITIKA TURĖTŲ KEISTIS?

Padidintume šalies **energetinį savarankiškumą**.

Sėkmingai įgyvendintume RED II direktyvą ir **išvengtume finansinių sankcijų**.

Prisidėtume prie aplinkosauginę **lyderystę demonstruojančių ES šalių**.

APŽVALGĄ ATLIKO ŽALIOSIOS POLITIKOS INSTITUTAS

Daugiau nei dešimt metų sistemingai skleidžiamo žaliosios politikos idėjas, plėtodami tarptautinio bendradarbiavimo, aplinkosaugos ir ekologinio švietimo veiklas, įgyvendindami tarptautinio, nacionalinio ir savivaldos lygmens projektus.

Mūsų misija – skatinti darnios plėtros sprendimų, paremtų moksliniais tyrimais bei ekspertine analize, integravimą į Lietuvos verslą, politiką bei visuomenę.

Žaliosios politikos institutas

SEKITE MŪSŲ NAUJIENAS

@zaliojipolitika

DAUGIAU INFORMACIJOS:

info@zaliojipolitika.lt
